

๒. ทุติยทสพลสูตร

[๒๒] สาวตถึยั วิหริติ... ทสพลสมนุหาคโต ภิกขเว ตถาคโต จตฺตฺหิ ๑ เวสวารุเชหิ สมนุหาคโต อาสภณฐานํ ปุชานาติ, ปริสาสุ สีหนาทํ นทติ, พุรหุมจกัํ ปวตฺเตติ: อิติ รูปํ อิติ รูปสฺส สมุทโย อิติ รูปสฺส อตฺตงฺคโม, อิติ เวทนา อิติ เวทนาย สมุทโย อิติ เวทนาย อตฺตงฺคโม, อิติ สญฺญา อิติ สญฺญาย สมุทโย อิติ สญฺญาย อตฺตงฺคโม, อิติ สงฺขารานํ สมุทโย อิติ สงฺขารานํ อตฺตงฺคโม, อิติ วิญฺญาณํ อิติ วิญฺญาณสฺส สมุทโย อิติ วิญฺญาณสฺส อตฺตงฺคโม, อิติ อิมสฺมี สติ อิทํ โหติ, อิมสฺสุปฺปาทา อิทํ อฺปฺปชฺชติ, อิมสฺมี อสติ อิทํ น โหติ, อิมสฺส นิโรธา อิทํ นิรุชฺฌติ, ยทิทํ อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารานํ, สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ ๕เปฯ เอมเตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหติ. อวิชฺชาย เตวฺว อเสสฺวิราคนิโรธา สงฺขารนิโรโธ, สงฺขารนิโรธา วิญฺญาณนิโรโธ ๕เปฯ เอมเตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส นิโรโธ โหติ.

เอวํ สุวากุชาโต ภิกขเว มยา ธมฺโม อุตฺตทานิ วิวญฺเฏ ปกาสิโต ฉินฺนปิไลติโก. เอวํ สุวากุชาเต โข ภิกขเว มยา ธมฺเม อุตฺตทานิ วิวญฺเฏ ปกาสิเต ฉินฺนปิไลติเก อลเมว สทฺธาปพฺพิเตน กุลปฺตฺเตน วีริยํ อารมิตฺตํ “กามํ ตโจ ๑ นุหารุ ๑ อญฺฐิ ๑ อวสิสฺสตุ สรีเร อฺปฺปสฺสตุ มํสโลหิตํ. ยนฺตํ ปุริสธามาเนน ปุริสวีริเยน ปุริสปรกฺกเมน ปตฺตพฺพํ, น ตํ อปาปฺณิตฺวา ปุริสสฺส วีริยสฺส ธนฺฐานํ ภวิสฺสตี”ติ.

ทุกฺขํ ภิกขเว กุสฺสีโต วิหริติ โวกิณฺโณ ปาปเกหิ อกฺุสฺเสหิ ธมฺเมหิ, มหฺนฺตญฺจ สทฺตถึ ปริหาเบติ, อารทฺธวีริโย ๑ โข ภิกขเว สุขํ วิหริติ ปวิวิตฺโต ปาปเกหิ อกฺุสฺเสหิ ธมฺเมหิ, มหฺนฺตญฺจ สทฺตถึ ปริปุเรติ. น ภิกขเว หีนฺน อคฺุคฺสฺส ปตฺติ โหติ, อคฺุเคน ๑ โข ภิกขเว อคฺุคฺสฺส ปตฺติ โหติ. มนฺุชฺชเปยฺยมิทํ ภิกขเว พุรหุมจฺริยํ, สตฺถา สมฺมุชฺชิฏฺโต. ตสฺมาติห ภิกขเว วีริยํ อารมธ อปฺปตฺตสฺส ปตฺติยา อนนฺธิคตฺสฺส อธิคมา ย อสจฺจิกตฺสฺส สจฺจิกิริยาย “เอวํ โน อຍံ อมฺหากံ ปพฺพชฺชชา อวํกตา อวณฺณา ภวิสฺสตี สผลา สอฺุทฺธยา. เยสํ¹ มຍံ ปริภฺุชาม จีวรฺปิณฺุชปาตเสนาสนคิลาณปฺปจฺจยเณสชฺชปฺริภฺุชาริ เตสํ เต การา อเมหฺสุ มหฺปฺผลา ภวิสฺสนฺติ มหฺานิสฺสา”ติ. เอวํ หิ โว ภิกขเว สิกฺขิตพฺพํ. อตฺตตฺถึ วา หิ ภิกขเว สมฺปฺสฺสมาเนน

¹ ฉ. เยสญฺจ, อ.ก. เยสํ หิ

อลเมว อปฺปมาเทน สมฺปาเทตฺ, ปรตฺถํ วา หิ ภิกฺขเว สมฺปสุสมาเนน อลเมว อปฺปมาเทน
สมฺปาเทตฺ. อุกฺยตฺถํ วา หิ ภิกฺขเว สมฺปสุสมาเนน อลเมว อปฺปมาเทน สมฺปาเทตฺนฺติ. ทฺติยํ.

๒. ทุตฺยทสฺพลสูตร

ว่าด้วยทสฺพลญาณ สูตรที่ ๒

[๒๒] พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ... เขตกรุงสาวัตถี

ภิกษุทั้งหลาย ตถาคตประกอบด้วยทสฺพลญาณ^๒ และจตุเวสาร์ชชญาณ^๓ จึงยืนยันฐานะที่
องอาจ บั่นลือสีหนาท ในบริษัททั้งหลาย ประกาศพรหมจักรให้เป็นไปว่า

รูปเป็นอย่างไร้ ความเกิดขึ้นแห่งรูปเป็นอย่างไร้ ความดับแห่งรูปเป็นอย่างไร้

เวทนาเป็นอย่างไร้ ความเกิดขึ้นแห่งเวทนาเป็นอย่างไร้ ความดับแห่งเวทนาเป็นอย่างไร้

สัญญาเป็นอย่างไร้ ความเกิดขึ้นแห่งสัญญาเป็นอย่างไร้ ความดับแห่งสัญญาเป็นอย่างไร้

สังขารเป็นอย่างไร้ ความเกิดขึ้นแห่งสังขารเป็นอย่างไร้ ความดับแห่งสังขารเป็นอย่างไร้

วิญญานเป็นอย่างไร้ ความเกิดขึ้นแห่งวิญญานเป็นอย่างไร้ ความดับแห่งวิญญานเป็น

อย่างไร้ เพราะเหตุนี้ เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เพราะสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึง
ไม่มี เพราะสิ่งนี้ดับไป สิ่งนี้จึงดับไป คือ เพราะอวิชชาเป็นปัจจัย สังขารทั้งหลายจึงมี เพราะสังขารเป็น
ปัจจัย วิญญานจึงมี ฯลฯ ความเกิดขึ้นแห่งกองทุกข์ทั้งหมดนี้ มิได้ด้วยประการฉะนี้

^๒ **ทสฺพลญาณ** หมายถึงพระญาณอันเป็นกำลังของพระตถาคต ๑๐ ประการ ที่ทำให้พระองค์ทรงบั่นลือสีหนาท
ประกาศพระศาสนาได้มั่นคง คือ (๑) **ฐานาฐานญาณ** ปรึกษาหยั่งรู้กฎธรรมชาติเกี่ยวกับขอบเขตและขีดขั้นของสิ่ง
ทั้งหลาย (๒) **กัมมวิปากญาณ** ปรึกษาหยั่งรู้ผลของกรรม (๓) **สัพพัตถคามินีปฏิปทาญาณ** ปรึกษาหยั่งรู้ปฏิปทาที่จะ
นำไปสู่คติทั้งปวง หรือสู่ประโยชน์ทั้งปวง (๔) **นานาธาตุนญาณ** ปรึกษาหยั่งรู้สภาวะของโลกอันประกอบด้วยธาตุต่าง ๆ
เป็นอนเนก (๕) **นานาธิมุตติกญาณ** ปรึกษาหยั่งรู้ธรรมาศัยเป็นต้นของสัตว์ทั้งหลาย (๖) **อินทริยปิโรปรียัตตญาณ**
ปรึกษาหยั่งรู้ความยิ่งหย่อนแห่งอินทริยของสัตว์ทั้งหลาย (๗) **ฌานาทิสังกิลเสสาทิญาณ** ปรึกษาหยั่งรู้ความเคี้ยวหมอง
แห่งฌานเป็นต้น เป็นอาทิ (๘) **ปุพฺเพนิวาสานุสสติญาณ** ปรึกษาหยั่งรู้ภพที่เคยอยู่ในหนหลังได้ (๙) **จตุปปาตญาณ**
ปรึกษาหยั่งรู้จุดและอุบัติของสัตว์ทั้งหลาย (๑๐) **อาสวักขยญาณ** ปรึกษาหยั่งรู้ความสิ้นไปแห่งอาสวะทั้งหลาย (ม.ม.
(ไทย) ๑๒/๑๔๘/๑๔๔-๑๔๘, อภ.ทสก. (ไทย) ๒๔/๒๑/๔๓-๔๗, ส.นิ.อ. (บาลี) ๒/๑๒/๕๐-๕๑)

^๓ **จตุเวสาร์ชชญาณ** หมายถึงพระญาณอันเป็นเหตุให้ทรงแก้ถ่วงล่า ไม่ครั้นคร้ามมี ๔ ประการคือ (๑) **สัมมาสัม**
พุทฺธปฏิญญา (๒) **ชีณาสวปฏิญญา** (๓) **อันตรายิกธัมมวาทะ** (๔) **นียยานิกธัมมเทศนา** (ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๕๐/
๑๔๘-๑๕๐, อภ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๘/๑๔-๑๖, ส.นิ.อ. (บาลี) ๒/๒๒/๕๑-๕๒)

อนึ่ง เพราะอวิชชาดับไปไม่เหลือด้วยวิวิาคะ สังขารจึงดับ เพราะสังขารดับ วิญญาณจึงดับ ฯลฯ ความดับแห่งกองทุกข์ทั้งหมดนี้ มีได้ด้วยประการฉะนี้

ภิกษุทั้งหลาย ธรรมที่เรากล่าวไว้ดีแล้ว เป็นธรรมเข้าใจง่าย เปิดเผย ประกาศไว้แล้ว เป็นดุจผืนผ้าเก่าที่ตัดไว้แล้วอย่างนี้ กุลบุตรผู้บวชด้วยศรัทธา สมควรแท้เพื่อปรารภความเพียรในธรรมที่เรา กล่าวไว้ดีแล้ว เป็นธรรมเข้าใจง่าย เปิดเผย ประกาศ ไว้แล้ว เป็นดุจผืนผ้าเก่าที่ตัดไว้แล้ว อย่างนี้ว่า เนื้อและเลือดในร่างกายจงเหือดแห้งไป จะเหลืออยู่แต่หนัง เอ็น กระดูกก็ตามที่ ผลใดพึงบรรลุได้ด้วย เรี่ยวแรงของบุรุษ ด้วยความเพียรของบุรุษ ด้วยความบากบั่นของบุรุษ (ถ้า) ไม่บรรลุผลนั้น ก็จักไม่ หยุดความเพียรของบุรุษ

บุคคลผู้เกียจคร้าน เคลื่อนกล่นไปด้วยบาปอกุศลธรรมทั้งหลายย่อมอยู่เป็นทุกข์ และทำ ประโยชน์ของตนที่ยิ่งใหญ่ให้เสื่อมเสียไป ส่วนบุคคลผู้ปรารภความเพียร ผู้สังัด จากบาปอกุศลธรรม ทั้งหลายย่อมอยู่เป็นสุข และทำประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่ของตนให้บริบูรณ์ได้ การบรรลุธรรมที่เกิดด้วย ธรรมอันเลว หามิได้ แต่การบรรลุธรรมที่เกิดด้วยธรรมอันเลิศ ย่อมมีได้ พรหมจรรย์นี้ ผ่องใสและนำ ดื่ม พระศาสดาก็ยังอยู่เฉพาะหน้า เพราะเหตุนี้ เธอทั้งหลายจงปรารภความเพียร เพื่อถึงธรรมที่ยัง ไม่ถึง เพื่อบรรลุธรรมที่ยังไม่บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งธรรมที่ยังไม่ทำให้แจ้งโดยตั้งใจว่า บรรพชาของเรา ทั้งหลายนี้ เป็นของไม่ต่ำทราม ไม่เป็นหมัน มีผล มีกำไร จักมีแก่เราทั้งหลาย เราทั้งหลายบริโภคจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริวารของชนเหล่าใด สักการะของชนเหล่านั้น จักมีผล มาก มีอานิสงส์มาก เพราะเราทั้งหลาย เธอทั้งหลายพึงสำเหนียกตั้งพรณนามาฉะนี้แล

ภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้พิจารณาเห็นประโยชน์ของตน สมควรแท้เพื่อที่จะทำกิจของตนให้ถึง พร้อมด้วยความไม่ประมาท หรือว่าบุคคลผู้พิจารณาเห็นประโยชน์ ของผู้อื่น สมควรแท้เพื่อที่จะทำกิจ ของผู้อื่นให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท หรือ บุคคลผู้พิจารณาเห็นประโยชน์ทั้ง ๒ ฝ่าย สมควรแท้ที่ จะทำกิจของทั้ง ๒ ฝ่าย ให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท

ทุติยทสพลสูตรที่ ๒ จบ
